

<https://doi.org/10.5559/di.31.2.01>

MODERACIJSKA ULOGA SPOLA U ODNOSU IZMEĐU OSJETLJIVOSTI NA ODBIJANJE I DEPRESIVNIH SIMPTOMA U RANOJ ODRASLOJ DOBI

Maja BREKALO

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Gordana KERESTEŠ

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

UDK: 305(497.5):616.895.6

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 30. svibnja 2020.

Dosadašnja istraživanja pokazala su da je osjetljivost na odbijanje prediktor depresivnih simptoma, međutim nije jasno je li spol moderator tog odnosa. Cilj ovog rada bio je longitudinalno ispitati doprinos osjetljivosti na odbijanje depresivnim simptomima studenata i provjeriti moderacijsku ulogu spola u tom odnosu. U petomjesečnom istraživanju u dva vala prikupljanja podataka sudjelovalo je 277 studenata (53 muškarca) od 18 do 29 godina. Rezultati su pokazali da je, uz kontrolu početne razine depresivnih simptoma, osjetljivost na odbijanje bila prediktor depresivnih simptoma studentica nakon pet mjeseci, ali ne i studenata. Studentice osjetljive na odbijanje imale su veći porast depresivnih simptoma u promatranom razdoblju nego studentice manje osjetljive na odbijanje. Rezultati za studentice u skladu su s teorijom osjetljivosti na odbijanje, dok nalaze za studente treba dalje provjeriti.

Ključne riječi: osjetljivost na odbijanje, depresivni simptomi, spolne razlike, studenti, longitudinalno istraživanje

Maja Brekalo, Odjel za psihologiju, Hrvatsko katoličko sveučilište, Ilica 242, 10000 Zagreb, Hrvatska.

E-mail: maja.andelinovic@unicath.hr

UVOD

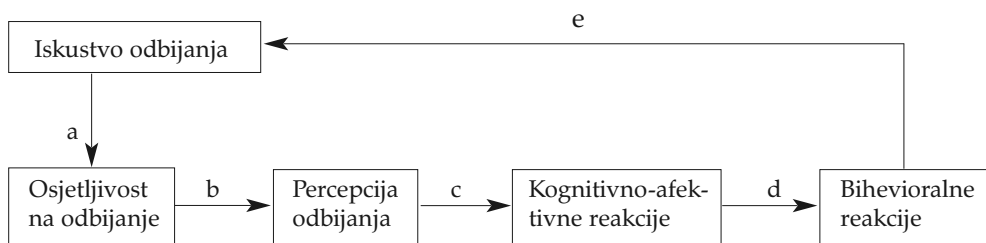
Osjetljivost na odbijanje (eng. *rejection sensitivity*) jest dispozicija koja se definira kao povećana tendencija k anksioznom i/ili ljutitom očekivanju odbijanja, povećano percipiranje od-

bijanja te pretjerano reagiranje u situacijama u kojima je socijalno odbijanje moguće ili izvjesno (Downey i Feldman, 1996). Konstrukt su u literaturu uveli Downey i Feldman, a nastao je na temelju kognitivnih i interpersonalnih teorija te teorije privrženosti (Pietrzak i sur., 2005). Riječ je o kognitivno-emocionalnom sustavu obradbe informacija u socijalnim situacijama u kojima je interpersonalno odbijanje moguće (Downey, Freitas i sur., 1998). Osjetljivost na odbijanje može se definirati i kao "ključni kognitivni i emocionalni proces koji je uključen u radni model privrženosti" te se smatra specifičnijim prediktorom reagiranja u situacijama interpersonalnog odbijanja od nesigurne privrženosti (Pietrzak i sur., 2005, str. 64).

Prema dosadašnjim istraživanjima, osjetljivost na odbijanje izražena je kod djece, adolescenata i odraslih osoba (npr. Downey, Lebolt i sur., 1998; Gao i sur., 2017; Zimmer-Gembeck i sur., 2016), a najraniji uzrast u kojem je empirijski utvrđena jest sedam godina (Zimmer-Gembeck, Nesdale i sur., 2014). Kod odraslih se osoba osjetljivost na odbijanje operacionalizira kao zabrinutost zbog odbijanja i očekivanje da će se odbijanje dogoditi (Downey i Feldman, 1996). S obzirom na to da djeca reagiraju zabrinuto i/ili ljutito u situacijama socijalnog odbijanja, kod djece se konstrukt operacionalizira kao zabrinutost i ljutnja zbog odbijanja te očekivanje odbijanja, pa se mogu zasebno razmatrati dvije podvrste – anksiozno i ljutito očekivanje odbijanja (Downey, Lebolt i sur., 1998). Osjetljivost na odbijanje prisutna je u oba spola (Downey i Feldman, 1996; Downey, Lebolt i sur., 1998). Dok su rezultati istraživanja spolnih razlika u adolescenciji nekonzistentni, pri čemu neki pokazuju odsutnost spolnih razlika (Downey, Lebolt i sur., 1998; McLachlan i sur., 2010), a drugi veću osjetljivost na odbijanje mladih adolescentica (London i sur., 2007; Zimmer-Gembeck, Trevaskis i sur., 2014) i starijih adolescenata (Marston i sur., 2010), od 18. godine i tijekom odrasle dobi spolne razlike nisu pronađene (Downey i Feldman, 1996; Marston i sur., 2010; Melin, 2008).

Model osjetljivosti na odbijanje objašnjava njezin nastanak i procese koji slijede u situacijama kad je moguće odbijanje od važnih bliskih osoba. Prema autorima modela (Levy i sur., 2001), osjetljivost na odbijanje razvija se kad potrebe osobe za bliskošću učestalo nisu zadovoljene. S obzirom na to da su roditelji prve važne osobe u djetetovu životu, njihovo odbijanje ostavlja velike posljedice. Nakon roditelja, važne su osobe prijatelji, vršnjaci i romantični partneri (Slika 1, veza a), a iskustva odbijanja od bilo koje važne osobe tijekom života mogu rezultirati očekivanjima odbijanja u drugim odnosima. Očekivanja odbijanja služe kao obrana od boli i povreda koje je osoba doživjela zbog prijašnjih sličnih iskustava. U nejasnim

socijalnim situacijama, u kojima odbijanje može biti ishod, osobe s visokom osjetljivošću na odbijanje očekivat će odbijanje, dok će osobe s niskom osjetljivošću na odbijanje očekivati prihvaćanje ili barem neće očekivati odbijanje. Isto tako osobe s visokom osjetljivošću na odbijanje postat će pretjerano pobuđene te će percipirati znakove odbijanja u svim socijalnim situacijama koje za njih mogu biti potencijalno opasne (veza *b*). Takva percepcija pobuđuje razne kognitivno-emocionalne odgovore, kao što su bijes, povreda, okrivljavanje sebe ili drugih (veza *d*), što može dovesti do pretjeranih i situaciji neprikladnih reakcija, kao što su agresija i povlačenje u sebe (veza *e*). Upravo takve neprikladne reakcije mogu smanjiti zadovoljstvo odnosom ili dovesti do odbijanja od važne osobe, što se još naziva i samoispunjavajućim proročanstvom (veza *e*). Dakle, očekujući odbijanje te s neprikladnim kognicijama, emocijama i ponašanjima, može se nesvjesno izazvati odbijanje druge osobe, čime se onda potvrđuje početna pretpostavka o odbijanju bliskih osoba.

SLIKA 1
Model osjetljivosti na odbijanje (preuzeto iz Levy i sur., 2001, str. 251)

Iz modela osjetljivosti na odbijanje može se vidjeti da ona negativno djeluje na emocije, kognicije i ponašanja. Osjetljivost na odbijanje se smatra važnim osobnim čimbenikom koji objašnjava kako negativna međuljudska iskustva, u prvom redu odbijanje, djeluju na razvoj psihopatologije (Chango i sur., 2012). U prethodnim istraživanjima osjetljivost na odbijanje bila je povezana s negativnim ishodima i simptomima psihopatologije, kao što su agresivnost, socijalna anksioznost, usamljenost, depresivnost, simptomi dizmorfofobije, granični poremećaj ličnosti te socijalna kompetencija (npr. Marston i sur., 2010; Fang i sur., 2011). Prema recentnoj metaanalizi (Gao i sur., 2017), osjetljivost na odbijanje umjereno je povezana s depresivnim simptomima adolescenata i odraslih osoba.

Ulazak u ranu odraslu dob, razdoblje u kojem velik broj mladih ljudi studira, u novijoj literaturi iz razvojne psihologije naziva se *odraslost u nastajanju*, a obuhvaća dob od 18 do 29 godina (Arnett, 2000, 2007; Arnett i sur., 2014). Veliki akademski i socijalni izazovi, a za mnoge mlade ljude i promjena mjesta boravka, čine to razdoblje vrlo zahtjevnim. Studenti veći-

nom idealiziraju razdoblje studiranja i vjeruju da će se lako nositi sa svim izazovima (Vulić-Prtorić, 2012). No zbog razvojnih izazova tog razdoblja, mnogi se, nažalost, susreću s poteškoćama mentalnog zdravlja, među kojima se ističe depresivnost. Studentska populacija smatra se posebno rizičnom za depresivne simptome zbog zahtjevnosti uloga koje studenti imaju i pritisaka na akademsku uspješnost, koji su praćeni i velikom zabrinutošću za vlastitu budućnost (Acharya i sur., 2018; Ibrahim i sur., 2013). Tijekom studija, razvoju depresivnih simptoma pridonose mnogi stresori, a neki od njih jesu: akademski uspjeh, posebice ako je slabiji od očekivanja, usamljenost, financijski problemi, problemi u romantičnoj vezi i obitelji, promjena mjesta stanovanja i žaljenje za domom, beznađe i promjene u socijalnim aktivnostima koje donosi studiranje (Acharya i sur., 2018; Furr i sur., 2001; Liu i sur., 2019; Thurber i Walton, 2012). Prema novijoj metaanalizi, prevalencija depresivnih poremećaja u studentskoj populaciji iznosi 30,6 %, što je više nego u općoj populaciji (Ibrahim i sur., 2013). U Hrvatskoj studenti koji se javljaju u studentsko savjetovalište većinom doživljavaju blaže smetnje mentalnog zdravlja, dok su ozbiljnije smetnje prisutne kod približno četvrtine studenata (Jokić-Begić i sur., 2009). Povišene depresivne simptome iskazuje oko 17 % studenata (Marinović i Vulić-Prtorić, 2014). Iako u nekim istraživanjima nisu pronađene spolne razlike (Bewick i sur., 2010; detaljnije u pregledu literature Ibrahim i sur., 2013), prema većini istraživanja studentice su podložnije emocionalnim smetnjama i poteškoćama u međuljudskim odnosima te imaju veće poteškoće u prilagodbi od svojih muških kolega (Jokić-Begić i sur., 2009), a iskazuju i više depresivnih simptoma (Liu i sur., 2019; Ibrahim i sur., 2013). Spolne razlike u depresivnosti počinju se javljati u adolescenciji (Hankin i sur., 1998). Depresivnim simptomima studentica pridonose i promjene u socijalnim aktivnostima (Acharya i sur., 2018), zbog čega je vrlo važno ispitati ulogu osjetljivosti na odbijanje u razvoju tih simptoma.

Dosadašnja istraživanja pokazala su kako osjetljivost na odbijanje predviđa trenutačne depresivne simptome, kao i promjene u razini depresivnih simptoma tijekom vremena (Gao i sur., 2017), međutim znatno je veći broj istraživanja, osobito longitudinalnih, proveden s uzorcima adolescenata (Chango i sur., 2012; Marston i sur., 2010; Rowe i sur., 2015) nego s mladim odraslim osobama (Ayduk i sur., 2001; Mellin, 2008). Nadalje, u istraživanjima u kojima su sudjelovali studenti nije jasno predviđa li osjetljivost na odbijanje samo depresivnost studentica ili i studenata. U transverzalnom istraživanju koje je provela Mellin (2008) osjetljivost na odbijanje predviđala je trenutačne depresivne simptome studenata obaju spolova, dok

su u longitudinalnom istraživanju Ayduk i sur. (2001), kojim je utvrđena prediktivnost osjetljivosti na odbijanje za promjenne depresivnih simptoma u razdoblju od šest mjeseci, sudjelevala samo studentice. Rezultati Romero-Canyasa i sur. (Romero-Canyas i sur., 2003, neobjavljeno istraživanje citirano u Romero-Canyas i Downey, 2005) pokazuju da povezanost osjetljivosti na odbijanje i depresivnosti muškaraca ovisi o osjećaju prihvaćenosti među vršnjacima, pri čemu više depresivnih simptoma imaju muškarci više osjetljivosti na odbijanje koji se osjećaju neprihvaćeno od vršnjaka nego oni koji su također visoko osjetljivi na odbijanje, ali se osjećaju prihvaćeno. Potrebne su dodatne empirijske provjere moderacijske uloge spola u ispitivanju doprinosa osjetljivosti na odbijanje promjenama i razvoju depresivnosti u razdoblju rane odraslosti, kao i uloge drugih varijabli u tom odnosu.

Prema novijim istraživanjima, kultura djeluje na osjetljivost na odbijanje tako što oblikuje vjerovanja o međuljudskim odnosima, kao i obrasce ponašanja te druge psihološke procese (Lou i Li, 2017; Sato i sur., 2014). U društvima s dominantno kolektivističkom kulturom pojedincima su važni socijalni odnosi, pa su grupe i članstva u grupama strože definirani. Zbog toga je odbijanje od člana grupe ili cijele grupe pojedincu teško prihvatljivo, jer je manja vjerojatnost stvaranja pripadnosti drugoj grupi, što može povećati osjetljivost na odbijanje (Sato i sur., 2014). S obzirom na to da se Hrvatska smatra kolektivističkom kulturom (Hofstede Insights, 2020) i uvelike se razlikuje od američke individualističke kulture u kojoj je provedena većina istraživanja osjetljivosti na odbijanje, važno je provesti istraživanja osjetljivosti na odbijanje i njezine povezanosti sa simptomima psihopatologije i na hrvatskim uzorcima. Koliko znamo, ovo je prvo istraživanje osjetljivosti na odbijanje i njezine povezanosti sa simptomima depresivnosti u Hrvatskoj.

Cilj ovog rada bio je longitudinalno ispitati predviđa li osjetljivost na odbijanje simptome depresivnosti studentica i studenata te provjeriti moderacijsku ulogu spola u tom odnosu. Prvo istraživačko pitanje bilo je hoće li osjetljivost na odbijanje, izmjerena na početku istraživanja, predviđati depresivnost izmjerenu pet mjeseci kasnije, uz kontrolu razine depresivnosti na početku istraživanja. Drugo istraživačko pitanje bilo je moderira li spol longitudinalnu povezanost osjetljivosti na odbijanje i depresivnosti. Na temelju teorije osjetljivosti na odbijanje (Downey i Feldman, 1996; Levy i sur., 2001) i rezultata prijašnjih istraživanja očekivali smo da će osjetljivost na odbijanje predviđati simptome depresivnosti studentica i studenata nakon pet mjeseci, uz kontrolu početne razine depresivnosti.

METODA

Sudionici

U prvom valu provedenoga longitudinalnog istraživanja sudjelovalo je 417, u drugom 315 studenata, a 277 studenata sudjelovalo je u oba vala. Stoga su u ovom radu analize provedene na 277 studenata (53 muškoga spola) od 18 do 29 godina ($M = 20,4$; $SD = 1,88$ godina), koji su sudjelovali u oba vala prikupljanja podataka. Sudionici koji su sudjelovali samo u prvom valu istraživanja nisu se statistički značajno razlikovali u depresivnosti ($t(414) = -1,239$; $p = 0,216$; Hedgeov $g = 0,069$) i osjetljivosti na odbijanje ($t(411) = 0,659$; $p = 0,511$; Hedgeov $g = 0,129$) od sudionika koji su ispunili upitnike u oba vala. Svi sudionici bili su studenti sveučilišnih preddiplomskih i diplomskih studija društvenih i humanističkih smjerova te područja biomedicine i zdravstva (psihologija, sociologija, komunikologija, povijest i sestrinstvo). Gotovo tri četvrtine sudionika (73,2 %) studiralo je na preddiplomskoj razini, pri čemu ih je najviše bilo na prvoj godini studija (46,9 % od ukupnog uzorka). Polovina studenata (51,3 %) promijenila je mjesto stanovanja zbog odlaska na studij. U prvom valu istraživanja većina studenata (54,5 %) živjela je s jednim ili oba roditelja, dok su ostali živjeli s "cimerima" (27,3 %), sami (12,4 %), s braćom i sestrama (4,7 %) i partnerima (1,1 %). Tijekom djetinjstva, većina sudionika (90,1 %) živjela je s oba roditelja, dok je manji postotak živio samo s jednim roditeljem (8 %) ili s jednim roditeljem i njegovim partnerom (1,9 %).

Instrumenti

Svi su sudionici ispunili upitnik sociodemografskih podataka u kojem su naveli spol, dob, jesu li zbog upisa na studij mijenjali mjesto stanovanja, s kim trenutačno žive te s kim su živjeli u djetinjstvu.

Skala depresivnosti, anksioznosti i stresa – kratka forma (Depression, Anxiety and Stress Scale – short form; DASS-21; Lovibon i Lovibond, 1995) ispituje samoprocjene simptoma depresivnosti, anksioznosti i stresa, ali u ovom radu uzeta je samo podljestvica depresivnosti, koja se sastoji od sedam čestica (npr. "Ništa me nije moglo zainteresirati"). Sudionici označuju odgovore na skali od 0 (uopće se ne odnosi na mene) do 3 (u potpunosti se odnosi na mene), procjenjujući svoje doživljaje u proteklih tjedan dana. Ukupan rezultat formira se kao jednostavna linearna kombinacija odgovora na česticama, a viši rezultat označuje veću izraženost simptoma depresivnosti. Ukupan rezultat može varirati u rasponu od 0 do 21. Koeficijent pouzdanosti Cronbachova α u ovom istraživanju iznosio je 0,83.

Upitnik osjetljivost na odbijanje (Rejection Sensitivity Questionnaire, RSQ; Downey i Feldman, 1996) jest upitnik samo-procjene koji mjeri osjetljivost na odbijanje. Sastoji se od 18 hipotetskih scenarija (npr. "Pitate prijatelja/icu možete li posuditi nešto njegovo/njezino") koji opisuju socijalne situacije s roditeljima, vršnjacima, prijateljima, profesorima ili nadređenima, romantičnim partnerima i potencijalnim romantičnim partnerima. Nakon svakoga scenarija sudionik označuje koliko bi u opisanoj situaciji bio zabrinut (npr. "Koliko bi bio/bila zabrinut/a hoće li ti prijatelj/ica učiniti uslugu?") na skali od 1 (*vrlo nezabrinut/a*) do 6 (*vrlo zabrinut/a*) te koliko bi očekivao da će biti odbijen (npr. "Očekivat ću da će mi posuditi") na skali od 1 (*vrlo malo vjerojatno*) do 6 (*vrlo vjerojatno*). Pri formiranju rezultata najprije treba obrnuto kodirati vrijednosti za pitanje o očekivanju odbijanja, a potom za svaki scenarij izračunati umnožak procjene zabrinutosti i očekivanja odbijanja. Ukupan rezultat izračunava se kao prosjek umnožaka na svim scenarijima, a viši rezultat odražava veću osjetljivost na odbijanje. Teorijski raspon rezultata može varirati od 1 do 36. Upitnik osjetljivosti na odbijanje prvi je put primijenjen u Hrvatskoj te je preveden na hrvatski jezik metodom dvostrukoga prijevoda. Najprije su dva stručnjaka iz toga područja prevela upitnik s engleskoga na hrvatski jezik, a potom ga je lingvist preveo s hrvatskoga na engleski. Na kraju su usuglašene manje razlike u prijevodu i konstruirana je završna verzija upitnika. Pouzdanost tipa Cronbachova α u ovom istraživanju iznosila je 0,89.

Postupak

Ovo je istraživanje dio većega longitudinalnog istraživanja s dva vala prikupljanja podataka u razmaku od pet mjeseci. Prvi val bio je na početku akademske godine 2017./2018., a drugi na početku drugoga semestra iste akademske godine. Svaki val istraživanja proveden je u roku od dva tjedna. Sudionici su ispunjavali upitnike tijekom redovite nastave, što je trajalo prosječno 40 minuta. U prvom valu prikupljeni su sociodemografski podaci i ispitana je osjetljivost na odbijanje, a u oba je vala ispitana depresivnost. Istraživanje je dobilo etičko odobrenje Hrvatskoga katoličkog sveučilišta.

Prije ispunjavanja upitnika sudionici su bili obaviješteni o svrsi istraživanja, dobrovoljnosti sudjelovanja, mogućnosti odustajanja te o načinu obradbe i izvještavanju o dobivenim rezultatima. Istraživanje je bilo anonimno, a sudionici su naveli zaporku kako bi se njihovi podaci mogli upariti u obje točke istraživanja. Sudionici su dali pristanak za sudjelovanje u istraživanju tako što su, nakon dobivene informacije o istraživanju, nastavili ispunjavati upitnik. Ako su se tijekom istraživanja osjetili uznemireno, mogli su se javiti prvoj autorici ovog rada elektroničkom poštom, ali nitko od sudionika nije to učinio.

REZULTATI

Deskriptivni rezultati (Tablica 1) pokazuju relativno nisku izraženost osjetljivosti na odbijanje. Relativno su nisko izraženi i depresivni simptomi u oba vala istraživanja (V1 i V2), što je u skladu s australskim normativnim podacima za istu dobnu skupinu ($M = 3,96$; $SD = 4,52$; Crawford i sur., 2011).

	Studentice				Studenti			
			Ostvareni raspon				Ostvareni raspon	
	M	SD	Min	Max	M	SD	Min	Max
1 Depresivnost (V1)	3,57	3,52	0	18	3,69	3,59	0	15
2 Osjetljivost na odbijanje	4,87	1,25	2,65	9,25	4,64	1,66	2,69	13,40
3 Depresivnost (V2)	3,95	3,66	0	21	4,21	4,15	0	16

○ TABLICA 1
Deskriptivni podaci za promatrane varijable u poduzorcima studentica ($n = 224$) i studenata ($n = 53$)

Studentice i studenti ne razlikuju se statistički značajno u osjetljivosti na odbijanje ($t(272) = 0,243$; $p = 0,809$; Hedgeov $g = 1,173$). Mješovita analiza varijance sa spolom kao nezavisnim faktorom i vremenom mjerenja depresivnosti (V1 i V2) kao faktorom ponovljenoga mjerenja pokazala je da nema razlika ni u razini depresivnosti studenata i studentica ($F(1) = 0,061$; $p = 0,806$) te da povećanje simptoma depresivnosti, do kojeg je došlo između prvoga i drugoga vala, nije doseglo razinu statističke značajnosti ($F(1) = 3,714$; $p = 0,055$). Interakcija spola i vremena mjerenja također nije bila statistički značajna ($F(1) = 0,001$; $p = 0,978$), što znači da se između prvoga i drugoga vala mjerenja simptomi depresivnosti nisu statistički značajno povećali ni za studentice ni za studente.

➔ TABLICA 2
Korelacije promatranih varijabli u poduzorcima studentica ($n = 224$) i studenata ($n = 53$)

	1	2	3
1 Depresivnost (V1)	-	0,271**	0,509***
2 Osjetljivost na odbijanje (V1)	0,113	-	0,306***
3 Depresivnost (V2)	0,638***	0,077	-

Napomena. Rezultati za žene prikazani su iznad dijagonale, a za muškarce ispod dijagonale. ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Korelacije između promatranih varijabli prikazane su zasebno za žene i muškarce u Tablici 2. Možemo primijetiti umjerenu stabilnost depresivnih simptoma u oba poduzorka. Iako je koeficijent stabilnosti u poduzorku studenata viši nego u poduzorku studentica, razlika između ta dva koeficijenta korelacije nije statistički značajna ($z = -1,24$; $p = 0,215$). U poduzorku studentica viša osjetljivost na odbijanje bila je nisko do umjereno povezana s višim depresivnim simptomima u oba vala mjerenja. U poduzorku studenata osjetljivost na odbijanje nije bila povezana s depresivnim simptomima ni u jednom valu mjerenja.

Kako bismo odgovorili na istraživačka pitanja te utvrdili predviđa li osjetljivost na odbijanje depresivne simptome nakon pet mjeseci, uz kontrolu početne razine depresivnosti, i moderira li spol tu povezanost, proveli smo hijerarhijsku regresijsku analizu s depresivnim simptomima mjenim u drugom valu kao kriterijem. Prije provedbe hijerarhijske regresijske analize centrirali smo varijablu osjetljivosti na odbijanje tako što smo od rezultata svakoga sudionika oduzeli aritmetičku sredinu varijable, što je važno zbog smanjenja multikolinearnosti prilikom testiranja interakcijskih efekata (Aiken i West, 1991), te smo izračunali umnožak centrirane varijable osjetljivosti na odbijanje i spola. Spol je bio kodiran tako da je vrijednost 0 označavala žene, a vrijednost 1 muškarce. U prvom koraku hijerarhijske regresijske analize kao prediktor je unesena početna depresivnost (V1), u drugom koraku spol, u trećem koraku centrirana varijabla osjetljivosti na odbijanje mjerena u prvom valu, dok je u posljednjem, četvrtom, koraku unesen umnožak varijable osjetljivosti na odbijanje i spola kako bi se testirala njihova interakcija.

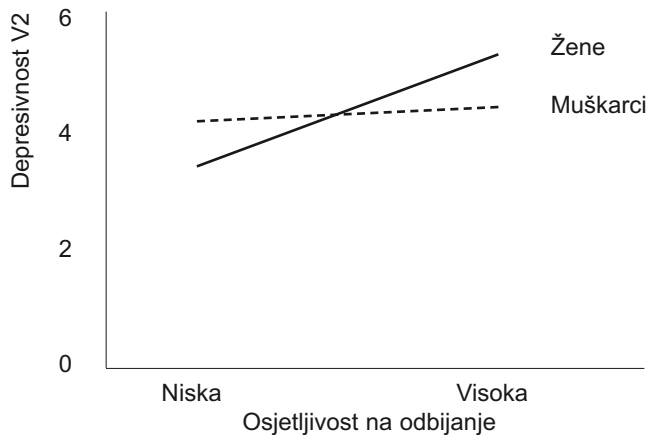
● **TABLICA 3**
Predviđanje simptoma depresivnosti u drugom valu, uz kontrolu početne depresivnosti, na temelju osjetljivosti na odbijanje u prvom valu i spola kao moderatora – rezultati hijerarhijske regresijske analize ($n = 277$)

	Prediktori	β	<i>B</i>	<i>SE (B)</i>	<i>p</i>
Korak 1	(Konstanta)		2,131	0,300	0,000
	Depresivnost (V1)	0,495	0,562	0,060	0,000
		$R^2 = 0,245$ $F (1, 272) = 88,492; p = 0,000$			
Korak 2	(Konstanta)		2,123	0,318	0,000
	Depresivnost (V1)	0,495	0,562	0,060	0,000
	Spol	0,004	0,040	0,526	0,939
		$R^2 = 0,245$ $\Delta R^2 = 0,000$ $F (2, 271) = 44,087; p = 0,000$			
Korak 3	(Konstanta)		2,296	0,313	0,000
	Depresivnost (V1)	0,444	0,504	0,060	0,000
	Spol	0,022	0,219	0,516	0,672
	Osjetljivost na odbijanje	0,202	0,562	0,149	0,000
		$R^2 = 0,283$ $\Delta R^2 = 0,038$ $F (3, 270) = 35,604; p = 0,000$			
Korak 4	(Konstanta)		2,331	0,312	0,000
	Depresivnost (V1)	0,433	0,491	0,060	0,000
	Spol	0,011	0,111	0,515	0,830
	Osjetljivost na odbijanje	0,273	0,761	0,174	0,000
	Osjetljivost na odbijanje * spol	-0,131	-0,691	0,321	0,032
		$R^2 = 0,296$ $\Delta R^2 = 0,012$ $F (4, 269) = 28,218; p = 0,000$			

Kao što se vidi iz Tablice 3, spol nije značajno predviđao simptome depresivnosti mjerene u V2, dok su početna razina depresivnosti, osjetljivost na odbijanje te interakcija spola i osjetljivosti na odbijanje bili statistički značajni prediktori. Svi prediktori zajedno objasnili su 29,6 % varijance depresivnih simptoma mjenjenih u drugom valu. Prema tome, osjetljivost na odbijanje objašnjavala je depresivne simptome pet mjeseci kasnije nakon kontrole početne razine depresivnosti, što je u skladu s očekivanjima. Spol je bio značajan moderator povezanosti između osjetljivosti na odbijanje i promjena u depresivnim simptomima između V1 i V2. Kako bismo lakše interpretirali značajan moderacijski učinak spola, grafički smo prikazali interakciju spola i osjetljivosti na odbijanje u predviđanju depresivnih simptoma u V2, uz kontrolu depresivnih simptoma u V1 (Slika 2).

Linije na Slici 2 regresijski su pravci za studentice i studente. Provjerom nagiba regresijskih pravaca (Aiken i West, 1991) utvrdili smo da osjetljivost na odbijanje predviđa promjene u depresivnim simptomima studentica ($B = 0,761$; $t(269) = 4,369$; $p < 0,001$), ali ne i studenata ($B = 0,070$; $t(269) = 0,273$; $p = 0,798$).

➔ SLIKA 2
Interakcija osjetljivosti na odbijanje i spola u predviđanju depresivnosti izmjerene u drugom valu (V2), nakon kontrole depresivnosti izmjerene u prvom valu (V1)

RASPRAVA

Glavni doprinos ovog istraživanja očituje se u razjašnjavanju moderatorske uloge spola u longitudinalnoj povezanosti osjetljivosti na odbijanje i depresivnih simptoma studenata u petomjesečnom razdoblju od početka zimskog do početka ljetnoga semestra. Rezultati istraživanja pokazuju da, uz kontrolu početne razine depresivnosti, osjetljivost na odbijanje predviđa buduće depresivne simptome studentica, ali ne i studenata. Rezultati dobiveni za studentice u skladu su s modelom osjetljivosti na odbijanje (Levy i sur., 2001), prema kojem osobe s izraženom osjetljivošću na odbijanje češće iskazuju nepriklad-

ne kognicije, emocije i ponašanja. Također, rezultati za studentice u skladu su s rezultatima nedavne metaanalize (Gao i sur., 2017), kao i s rezultatima dobivenim u longitudinalnom istraživanju američkih studentica, koji su pokazali da je osjetljivost na odbijanje povezana s depresivnim simptomima tijekom vremena (Ayduk i sur., 2001). Međutim, naši nalazi nisu u skladu s rezultatima transverznog istraživanja, u kojem je osjetljivost na odbijanje predviđala depresivne simptome studenata obaju spolova (Mellin, 2008). Važno je istaknuti da rezultati toga transverznog istraživanja ne omogućuju zaključke o longitudinalnom odnosu promatranih varijabli, odnosno o povezanosti osjetljivosti na odbijanje i promjena u depresivnosti. Dobivene spolne razlike, osim teorijom osjetljivosti na odbijanje, mogu se objasniti i različitom socijalizacijom djevojaka i mladića i različitom važnošću socijalnih odnosa za njihov razvoj i prilagodbu. Djevojkama su socijalni odnosi važniji nego mladićima i imaju centralniju ulogu za samopoimanje (Deković i Meeus, 1997; Demaray i sur., 2009; Maccoby, 1990). Zbog takve važnosti socijalnih odnosa djevojke mogu biti zabrinute kako ih važne bliske osobe procjenjuju i hoće li doživjeti odbijanje, što kao posljedicu može povećati depresivne simptome (Gore i sur., 1993; Rudolph i Conley, 2005).

Iako je u našem istraživanju uočen trend porasta prosječne razine depresivnosti između prvoga i drugoga vala prikupljanja podataka, taj porast nije dosegnuo razinu statističke značajnosti. U longitudinalnom istraživanju depresivnosti studenata preddiplomskoga studija Bewick i sur. (2010) utvrdili su značajne razlike između dvaju mjerenja na svim promatranim godinama studija, pri čemu su se depresivni simptomi povećavali na početku ljetnoga semestra u odnosu na početak akademske godine, što je u skladu s trendom porasta depresivnosti zabilježenim u našem istraživanju.

U našem istraživanju nisu utvrđene ni spolne razlike u depresivnosti, što je nalaz koji je u skladu s rezultatima prijašnjeg istraživanja provedenog na hrvatskim studentima (Marinović i Vulić-Prtorić, 2014). Iako su prema većini istraživanja studentice podložnije depresivnim simptomima od muških kolega, neka istraživanja na uzorcima izvan Hrvatske također nisu pronašla spolne razlike u depresivnosti mladih odraslih osoba (detaljnije u preglednom radu Ibrahim i sur., 2013). Nalazi nekih istraživanja pokazuju da se veličina spolnih razlika u depresivnosti može mijenjati tijekom studija, točnije, da su spolne razlike prisutne na početku studija, ali nestaju već nakon šest mjeseci od početka studija ili do kraja preddiplomskog obrazovanja (Bewick i sur., 2010; Vulić-Prtorić, 2012). Studentice i studenti iz našeg uzorka nisu se razlikovali ni u osjetljivosti na odbijanje, što je u skladu s nalazima pri-

jašnjih istraživanja (Downey i Feldman, 1996; Marston i sur., 2010; Mellin, 2008).

Kako je već istaknuto, najvažniji nalaz ovog istraživanja jest da, unatoč jednakoj prosječnoj razini osjetljivosti na odbijanje i depresivnosti studenata i studentica, osjetljivost na odbijanje studenata nije longitudinalno povezana s razinom depresivnih simptoma, dok je u uzorku studentica taj odnos statistički značajan. Prema našim spoznajama, u dosadašnjim istraživanjima povezanosti osjetljivosti na odbijanje i depresivnosti gotovo uopće nije ispitivana moderacijska uloga spola (rijetku iznimku predstavlja transverzalno istraživanje koje je provela Mellin, 2008), nego spol najčešće ima status kontrolne varijable, a dio istraživanja proveden je samo s pripadnicima jednoga spola (npr. Ayduk i sur., 2001). Takvo zanemarivanje moderacijske uloge spola prisutno je i u istraživanjima mladih sudionika (npr. Chango i sur., 2012; Marston i sur., 2010) i rezultira nalazima u kojima spolno specifični procesi ostaju neotkriveni. Istraživanje Romero-Canyasa i sur. (2003, neobjavljeni rezultati citirani u Romero-Canyas i Downey, 2005), pokazuje da je važno ne samo ispitati spolno specifične procese nego i ulogu drugih varijabli u takvim procesima. Naime, njihovi rezultati pokazali su da osjetljivost na odbijanje predviđa depresivne simptome muškaraca koji su se osjetili neprihvaćeno od strane vršnjaka, ali ne i onih koji su se osjećali prihvaćeno. Preciznije, politički konzervativni studenti s visokom osjetljivošću na odbijanje iskazivali su depresivne simptome samo ako su bili u društvu studenata koji su većinom bili liberalnih političkih stajališta. Stoga je u budućim provjerama spolnih razlika u prediktivnosti osjetljivosti na odbijanje za depresivnost preporučljivo ispitati i doživljaj odbijanja od strane relevantnih osoba (roditelja, prijatelja, romantičnog partnera) te druge moguće relevantne varijable. Prisutna je i potreba za eksperimentalnim istraživanjima kojima bi se na etički prihvatljiv način manipuliralo osjetljivošću na odbijanje, kao i za intervencijskim istraživanjima kojima bi se ispitali učinci tretmana namijenjenih smanjenju osjetljivosti na odbijanje na promjene depresivnosti i drugih simptoma psihopatologije. Pri objašnjavanju razloga odsutnosti povezanosti osjetljivosti na odbijanje s početnom razinom i budućim simptomima depresivnosti mladih muškaraca iz našeg istraživanja važno je istaknuti mogućnost da je osjetljivost na odbijanje muškaraca povezanija s eksternaliziranim problemima kao što su agresivnost i hostilnost nego s depresivnošću i drugim internaliziranim simptomima (Downey i sur., 2000).

Postavlja se pitanje kako objasniti vezu između osjetljivosti na odbijanje i depresivnih simptoma, koja je u našem

istraživanju utvrđena za studentice. Ayduk i sur. (2001) smatraju da je osjetljivost na odbijanje predispozicija za razvoj depresije, dok samo odbijanje predstavlja interpersonalni gubitak koji dovodi do depresivnih simptoma. Osjetljivost na odbijanje sadrži očekivanja i vrijednosti te se definira kao zabrinutost osobe da će biti odbijena i očekivanje odbijanja, pri čemu komponenta zabrinutosti zbog mogućnosti odbijanja (ili nemogućnosti da se odbijanje spriječi) odražava vrijednost koja se pridaje doživljaju prihvaćenosti. Upravo zbog tih dviju sastavnica osjetljivosti na odbijanje osoba se osjeća depresivno nakon doživljenog odbijanja. Novo iskustvo odbijanja potvrđuje prethodna iskustva i strahove koje je osoba doživjela te ostavlja poruku da se osoba nije uspjela zaštititi od odbijanja. Ayduk i sur. (2001) empirijski su potvrdili ovakvo objašnjenje mehanizma kojim osjetljivost na odbijanje dovodi do depresivnosti, pokazavši da su studentice s visokom osjetljivosti na odbijanje koje su doživjele neželjeni prekid veze imale izraženije depresivne smetnje od onih koje su imale sporazumni ili samoinicijativni prekid veze. Također, osjetljivost na odbijanje i depresivnost karakteriziraju slični kognitivni procesi koji mogu pridonijeti objašnjenju njihove povezanosti. Kao što postulira Beckova kognitivna teorija depresivnosti (1987), automatske negativne misli o sebi, svijetu i budućnosti jesu u podlozi depresivnosti, a slične automatske misli karakteristične su i za osobe osjetljive na odbijanje (Levy i sur., 2001).

Povezanost između osjetljivosti na odbijanje i depresivnih simptoma može se objasniti i drugim medijatorima. Primjerice, osobe s visokom osjetljivosti na odbijanje sklone su se koristiti ruminacijom (Pearson i sur., 2011), koja je povezana s depresivnim simptomima (Nolen-Hoeksema, 2000; Papegeorgiou, i Wells, 2003). Osim toga, one imaju tendenciju stvarati negativne interpretacije nejasnih socijalnih situacija, očekivati negativan ishod kao najvjerojatniji te pamtiti negativne događaje (ili one u kojima se dogodilo odbijanje), a to pridonosi povećanju trenutnih depresivnih simptoma (Park i Lee, 2018) i njihovu porastu tijekom vremena (Normansell i Wisco, 2017). Depresivnim simptomima osoba s visokom osjetljivosti na odbijanje pridonosi i tendencija samoookrivljanja te socijalnoga povlačenja (Zimmer-Gembeck i sur., 2016). Medijatorima odnosa između osjetljivosti na odbijanje i depresivnosti, kao i anksioznosti kao drugoga istaknutog internaliziranog poremećaja, pokazali su se i loša regulacija emocija, potiskivanje iskazivanja emocija i socijalno izbjegavanje (Gardner i sur., 2020). Još jedan medijator tog odnosa jest samostižavanje ili tendencija pojedinca da suspregne svoje želje, osjećaje i mišljenje kako bi zadržao odnos s važnom osobom (Jack,

1991). Drugim riječima, osobe s visokom osjetljivošću na odbijanje tijekom interakcija ili konflikata u romantičnim vezama i prijateljstvima ne iskazuju svoje potrebe i osjećaje, što može biti emocionalno iscrpljujuće i povećati depresivne simptome (Harper i sur., 2006; Thomas i Bowker, 2015). Moguće je i da su i strategije rješavanja problema medijator između osjetljivosti na odbijanje i depresivnih simptoma. U jednom novijem istraživanju osjetljivost na odbijanje objašnjavala je depresivne simptome indirektno preko doživljavanja problema kao prijetnje za vlastitu dobrobit te izbjegavanja rješavanja problema upotrebom prokrastinacije, pasivnosti i pretjerane ovisnosti o drugima (Kraines i Wells, 2017). Konačno, životni stresori, koji su djelomično pod utjecajem pojedinačnih ponašanja, kognicija i drugih karakteristika, mogu objasniti odnos između osjetljivosti na odbijanje i depresivnih simptoma (Liu i sur., 2014). Istraživanja mehanizama kojima osjetljivost na odbijanje pridonosi povišenim depresivnim simptomima, ali i drugim simptomima psihopatologije, odnosno medijatora i moderatora tih odnosa, tek su u začetku.

S obzirom na to da rezultati našega i prijašnjega longitudinalnog istraživanja u kojem su sudjelovale američke studentice (Ayduk i sur., 2001) pokazuju da osjetljivost na odbijanje pridonosi povećanju depresivnih simptoma mladih žena, u budućim istraživanjima važno je identificirati zaštitne čimbenike u tom odnosu. Prema rezultatima istraživanja adolescenata, socijalna podrška vršnjaka i roditelja jedan je od mogućih zaštitnih čimbenika, pri čemu se čini da podržavajući odnos (bilo s roditeljima ili s vršnjacima) može spriječiti učinke ljutita očekivanja odbijanja na depresivne simptome (McDonald i sur., 2010). Nadalje, imati najboljega prijatelja i biti toj osobi najbolji prijatelj također je zaštitni čimbenik. Međutim, najbolji prijatelj osobe s visokom osjetljivošću na odbijanje pritom ne smije i sam biti osjetljiv na odbijanje, jer su tada smetnje još izraženije (Bowker i sur., 2010).

U razmatranju doprinosa ovog istraživanja treba uzeti u obzir i njegove nedostatke. Jedan od glavnih nedostataka jest neuravnotežena spolna struktura uzorka, odnosno visok postotak studentica u uzorku i razmjerno malen apsolutni broj muškaraca. Takva struktura uzorka odražava nizak udio muškaraca na društvenim i humanističkim studijima te studiju biomedicine i zdravstva u Republici Hrvatskoj. Buduća istraživanja trebala bi uključiti uzorke s podjednakom proporcijom muških i ženskih sudionika te, osim studentskoga, obuhvatiti i druge segmente populacije mladih odraslih osoba. Unutar studentske populacije bilo bi važno ispitati proces tranzicije na studij, posebice kod studenata s izraženom osjetljivošću na odbijanje. Istraživanja s mlađim sudionicima po-

kazala su da osjetljivost na odbijanje ima posebno istaknutu ulogu upravo pri obrazovnim tranzicijama (London i sur., 2007). Još jedan nedostatak našeg istraživanja jest to što su uzete samo mjere samoprocjene. Buduća istraživanja trebala bi iskoristiti procjene iz više izvora – roditelja, romantičnih partnera ili prijatelja. Iako je longitudinalan nacrt jedna od prednosti našeg istraživanja, u sljedećim istraživanjima preporučljivo je dodati barem još jedan val prikupljanja podataka te povećati vremenski raspon između pojedinih valova, kako bi se ispitale promjene u depresivnim simptomima tijekom duljeg razdoblja i odredio oblik krivulja razvoja depresivnosti u razdoblju odraslosti u nastajanju.

Rezultati ovog istraživanja, osim znanstvenoga doprinosa, imaju i važne praktične implikacije. Budući da pokazuju kako je osjetljivost na odbijanje značajan prediktor porasta depresivnosti studentica (iako ne i studenata), u tretmanu depresivnosti treba uzeti u obzir i osjetljivost na odbijanje te mijenjati percepciju socijalne situacije, preispitati pojedinačna očekivanja, sadržaj automatskih misli i osjeća je koji se javljaju, kao i naučiti osobu da prikladno reagira. Kako bi se smanjili depresivni simptomi, osim na osjetljivost na odbijanje, poželjno je djelovati i na spomenute medijatore tog odnosa, kao što su samostišavanje, načini rješavanja problema i regulacije emocija te sklonost negativnim interpretacijama. Potrebno je naglasiti da se osjetljivost na odbijanje javlja automatski, nakon prijašnjih neugodnih iskustava, kako bi se osoba zaštitila od potencijalnog odbijanja i boli, što može biti neadaptivno jer se aktivira u svim situacijama čak i kada je prijetnja minimalna te tako stvara probleme u socijalnim odnosima (Pietrzak i sur., 2005). Osim toga, prema modelu osjetljivosti na odbijanje, osobama s visokom osjetljivošću na odbijanje događa se samoispunjavajuće proročanstvo te često budu odbijene zbog neprikladnih reakcija u socijalnim situacijama (Downey, Freitas i sur., 1998; Levy i sur., 2001). Kako bi se prekinuo opisani krug, potrebne su intervencije kojima bi se osobe s visokom osjetljivošću na odbijanje educirale o toj dispoziciji te naučile prepoznati procese i mehanizme koji se javljaju u socijalnim situacijama. Osjetljivost na odbijanje često je zanearena i neprepoznata, a prediktor je raznih neprilagođenosti i simptoma psihopatologije, kao što su socijalna anksioznost, granični poremećaj ličnosti, tjelesni dizmorfní poremećaj, usamljenost i socijalna kompetencija (npr. Gao i sur., 2017; Marston i sur., 2010), što je također izrazito važno ispitati. Stoga bi preventivni i intervencijski programi usmjereni na osjetljivost na odbijanje, koji uključuju i treninge asertivnosti i jačanja komunikacijskih vještina, mogli pridonijeti smanjenju simptoma psihopatologije.

- Acharya, L., Jin, L. i Collins, W. (2018). College life is stressful today – Emerging stressors and depressive symptoms in college students. *Journal of American College Health*, 66(7), 655–664. <https://doi.org/10.1080/07448481.2018.1451869>
- Aiken, L. S. i West, S. G. (1991). *Multiple regression: Testing and interpreting interactions*. Sage Publications.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469>
- Arnett, J. J. (2007). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for? *Child Development Perspectives*, 1(2), 68–73. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00016.x>
- Arnett, J. J., Žukauskienė, R. i Sugimura, K. (2014). The new life stage of emerging adulthood at ages 18–29 years: Implications for mental health. *The Lancet Psychiatry*, 1(7), 569–576. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(14\)00080-7](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(14)00080-7)
- Ayduk, O., Downey, G. i Kim, M. (2001). Rejection sensitivity and depressive symptoms in women. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(7), 868–877. <https://doi.org/10.1177/0146167201277009>
- Bewick, B., Koutsopoulou, G., Miles, J., Slaa, E. i Barkham, M. (2010). Changes in undergraduate students' psychological well-being as they progress through university. *Studies in Higher Education*, 35(6), 633–645. <https://doi.org/10.1080/03075070903216643>
- Bowker, J. C., Thomas, K. K., Norman, K. E. i Spencer, S. V. (2010). Mutual best friendship involvement, best friends' rejection sensitivity, and psychological maladaptation. *Journal of Youth and Adolescence*, 40, 545–555. <https://doi.org/10.1007/s10964-010-9582-x>
- Chango, J. M., McElhaney, K. B., Allen, J. P., Schad, M. M. i Marston, E. (2012). Relational stressors and depressive symptoms in late adolescence: Rejection sensitivity as a vulnerability. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40, 369–379. <https://doi.org/10.1007/s10802-011-9570-y>
- Crawford, J., Cayley, C., Lovibond, P. F., Wilson, P. H. i Hartley, C. (2011). Percentile norms and accompanying interval estimates from an Australian general adult population sample for self-report mood scales (BAI, BDI, CRS-D, CES-D, DASS, DASS-21, STAI-X, STAI-Y, SRDS, and SRAS). *Australian Psychologist*, 46(1), 3–14. <https://doi.org/10.1111/j.1742-9544.2010.00003.x>
- Deković, M. i Meeus, W. (1997). Peer relations in adolescence: Effects of parenting and adolescents' self-concept. *Journal of Adolescence*, 20(2), 163–176. <https://doi.org/10.1006/jado.1996.0074>
- Demaray, M. K., Malecki, C. K., Rueger, S. Y., Brown, S. E. i Summers, K. H. (2009). The role of youth's ratings of the importance of socially supportive behaviors in the relationship between social support and self-concept. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(1), 13–28. <https://doi.org/10.1007/s10964-007-9258-3>
- Downey, G. i Feldman, S. I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(6), 1327–1343. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.6.1327>

Downey, G., Feldman, S. i Ayduk, O. (2000). Rejection sensitivity and male violence in romantic relationships. *Personal Relationships*, 7(1), 45–61. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2000.tb00003.x>

Downey, G., Freitas, A. L., Michaelis, B. i Khouri, H. (1998). The self-fulfilling prophecy in close relationships: Rejection sensitivity and rejection by romantic partners. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(2), 545–560. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.2.545>

Downey, G., Lebolt, A., Rincón, C. i Freitas, A. L. (1998). Rejection sensitivity and children's interpersonal difficulties. *Child Development*, 69(4), 1074–1091. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06161.x>

Fang, A., Asnaani, A., Gutner, C., Cook, C., Wilhelm, S. i Hofmann, S. G. (2011). Rejection sensitivity mediates the relationship between social anxiety and body dysmorphic concerns. *Journal of Anxiety Disorders*, 25(7), 946–949. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2011.06.001>

Furr, S. R., Westefeld, J. S., McConnell, G. N. i Jenkins, J. M. (2001). Suicide and depression among college students: A decade later. *Professional Psychology: Research and Practice*, 32(1), 97–100. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.32.1.97>

Gao, S., Assink, M., Cipriani, A. i Lin, K. (2017). Associations between rejection sensitivity and mental health outcomes: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 57, 59–74. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.08.007>

Gardner, A. A., Zimmer-Gembeck, M. J. i Modecki, K. L. (2020). A longitudinal model of rejection sensitivity and internalizing symptoms: Testing emotion regulation deficits as a mechanism and outcome of symptoms. *Journal of Personality*, 88(6), 1045–1057. <https://doi.org/10.1111/jopy.12549>

Gore, S., Aseltine Jr, R. H. i Colten, M. E. (1993). Gender, social-relationship involvement, and depression. *Journal of Research on Adolescence*, 3(2), 101–125. https://doi.org/10.1207/s15327795jra0302_1

Hankin, B. L., Abramson, L. Y., Moffitt, T. E., Silva, P. A., McGee, R. i Angell, K. E. (1998). Development of depression from preadolescence to young adulthood: Emerging gender differences in a 10-year longitudinal study. *Journal of Abnormal Psychology*, 107(1), 128–140. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.107.1.128>

Harper, M. S., Dickson, J. W. i Welsh, D. P. (2006). Self-silencing and rejection sensitivity in adolescent romantic relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(3), 469–467. <https://doi.org/10.1007/s10964-006-9048-3>

Hofstede Insights (2020). Preuzeto 5. srpnja 2020. s <https://www.hofstede-insights.com/>

Ibrahim, A. K., Kelly, S. J., Adams, C. E. i Glazebrook, C. (2013). A systematic review of studies of depression prevalence in university students. *Journal of Psychiatric Research*, 47(3), 391–400. <https://doi.org/10.1016/j.jpsyires.2012.11.015>

Jack, D. C. (1991). *Silencing the self: Women and depression*. Harvard University Press.

Jokić Begić, N., Lugomer Armano, G. i Vizek Vidović, V. (2009). *Vodič za savjetovatelje u području psihološkog savjetovanja studenata*. Tisak Rotim i Market.

Kraines, M. A. i Wells, T. T. (2017). Rejection sensitivity and depression: Indirect effects through problem solving. *Psychiatry*, 80(1), 55–63. <https://doi.org/10.1080/00332747.2016.1185891>

Levy, S. R., Ayduk, O. i Downey, G. (2001). The role of rejection sensitivity in people's relationships with significant others and valued social groups. U M. R. Leary (Ur.), *Interpersonal rejection* (str. 251–289). Oxford University Press.

Liu, R. T., Kraines, M. A., Massing-Schaffer, M. i Alloy, L. B. (2014). Rejection sensitivity and depression: Mediation by stress generation. *Psychiatry*, 77(1), 86–97. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.12.004>

Liu, Y., Zhang, N., Bao, G., Huang, Y., Ji, B., Wu, Y., Liu, C. i Li, G. (2019). Predictors of depressive symptoms in college students: A systematic review and meta-analysis of cohort studies. *Journal of Affective Disorders*, 244, 196–208. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2018.10.084>

London, B., Downey, G., Bonica, C. i Paltin, I. (2007). Social causes and consequences of rejection sensitivity. *Journal of Research on Adolescence*, 1(3), 481–506. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2007.00531.x>

Lou, N. M. i Li, L. M. W. (2017). Interpersonal relationship mindsets and rejection sensitivity across cultures: The role of relational mobility. *Personality and Individual Differences*, 108, 200–206. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.12.004>

Lovibond, P. F. i Lovibond, S. H. (1995). The structure of negative emotional states: Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck Depression and Anxiety Inventories. *Behaviour Research and Therapy*, 33(3), 335–343. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(94\)00075-U](https://doi.org/10.1016/0005-7967(94)00075-U)

Maccoby, E. E. (1990). Gender and relationships: A developmental account. *American Psychologist*, 45(4), 513–520. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.45.4.513>

Marinović, L. i Vulić-Prtorić, A. (2014, 29.–31. svibnja). *Dimenzije ličnosti i simptomi depresivnosti: multidimenzionalni obrasci povezanosti*. [Usmeno izlaganje] XI. Dani psihologije u Zadru, Zadar, Hrvatska.

Marston, E. G., Hare, A. i Allen, J. P. (2010). Rejection sensitivity in late adolescence: Social and emotional sequelae. *Journal of Research on Adolescence*, 20(4), 959–982. <https://doi.org/10.1111/j.15327795.2010.00675.x>

McDonald, K., Bowker, J., Rubin, K., Laursen, B. i Duchene, M. (2010). Interactions between rejection sensitivity and supportive relationships in the prediction of adolescents' internalizing difficulties. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(5), 563–574. <https://doi.org/10.1007/s10964-010-9519-4>

McLachlan, J., Zimmer-Gembeck, M. J. i McGregor, L. (2010). Rejection sensitivity in childhood and early adolescence: Peer rejection and protective effects of parents and friends. *Journal of Relationships Research*, 1(1), 31–40. <https://doi.org/10.1375/jrr.1.1.31>

Mellin, E. A. (2008). Rejection sensitivity and college student depression: Findings and implications for counseling. *Journal of College Counseling*, 11(1), 32–41. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1882.2008.tb00022.x>

Nolen-Hoeksema, S. (2000). The role of rumination in depressive disorders and mixed anxiety/depressive symptoms. *Journal of Abnormal Psychology*, 109(3), 504–511. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.109.3.504>

Normansell, K. M. i Wisco, B. E. (2017). Negative interpretation bias as a mechanism of the relationship between rejection sensitivity and depressive symptoms. *Cognition and Emotion*, 31(5), 950–962. <https://doi.org/10.1080/02699931.2016.1185395>

Papageorgiou, C. i Wells, A. (2003). An empirical test of a clinical metacognitive model of rumination and depression. *Cognitive Therapy and Research*, 27(3), 261–273. <https://doi.org/10.1023/A:1023962332399>

Park, J. H. i Lee, J.-S. (2018). The relationship between rejection sensitivity and depression: Dual mediating effects of negative interpretation bias and negative memory bias. *Korean Journal of Clinical Psychology*, 37(1), 66–79. <https://doi.org/10.15842/kjcp.2018.37.1.006>

Pearson, K. A., Watkins, E. R. i Mullan, E. G. (2011). Rejection sensitivity prospectively predicts increased rumination. *Behaviour Research and Therapy*, 49(10), 597–605. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2011.06.004>

Pietrzak, J., Downey, G. i Ayduk, O. (2005). Rejection sensitivity as an interpersonal vulnerability. U M.W. Baldwin (Ur.), *Interpersonal cognition* (str. 62–84). The Guilford Press.

Romero-Canyas, R. i Downey, G. (2005). Rejection sensitivity as a predictor of affective and behavioral responses to interpersonal stress: A defensive motivational system. U K. D. Williams, J. P. Forgas i W. von Hippel (Ur.), *Sydney Symposium of Social Psychology series. The social outcast: Ostracism, social exclusion, rejection, and bullying* (str. 131–154). Psychology Press.

Rowe, S. L., Zimmer Gembeck, M. J., Rudolph, J. i Nesdale, D. (2015). A longitudinal study of rejection and autonomy-restrictive parenting, rejection sensitivity, and socioemotional symptoms in early adolescents. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43, 1107–1118. <https://doi.org/10.1007/s10802-014-9966-6>

Rudolph, K. D. i Conley, C. S. (2005). The socioemotional costs and benefits of social-evaluative concerns: Do girls care too much? *Journal of Personality*, 73(1), 115–138. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2004.00306.x>

Sato, K., Yuki, M. i Norasakkunkit, V. (2014). A socio-ecological approach to cross-cultural differences in the sensitivity to social rejection: The partially mediating role of relational mobility. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 45(10), 1549–1560. <https://doi.org/10.1177/0022022114544320>

Thomas, K. K. i Bowker, J. C. (2015). Rejection sensitivity and adjustment during adolescence: Do friendship self-silencing and parent support matter? *Journal of Child and Family Studies*, 24, 608–616. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9871-6>

Thurber, C. A. i Walton, E. A. (2012). Homesickness and adjustment in university students. *Journal of American College Health*, 60(5), 415–419. <https://doi.org/10.1080/07448481.2012.673520>

Vulić-Prtorić, A. (2012). Depresivnost. U N. Jokić-Begić. (Ur.), *Psihosocijalne potrebe studenata* (str. 109–127). Sveučilište u Zagrebu.

Zimmer-Gembeck, M. J., Nesdale, D., Fersterer, J. i Wilson, J. (2014). An experimental manipulation of rejection: Effects on children's attitudes and mood depend on rejection sensitivity and relationship

history. *Australian Journal of Psychology*, 66(1), 8–17. <https://doi.org/10.1111/ajpy.12029>

Zimmer-Gembeck, M. J., Trevaskis, S., Nesdale, D. i Downey, G. (2014). Relational victimization, loneliness and depressive symptoms: Indirect associations via self and peer reports of rejection sensitivity. *Journal of Youth and Adolescence*, 43, 568–582. <https://doi.org/10.1007/s10964-013-9993-6>

Zimmer-Gembeck, M. J., Nesdale, D., Webb, H. J., Khatibi, M. i Downey, G. (2016). A longitudinal rejection sensitivity model of depression and aggression: Unique role of anxiety, anger, blame, withdrawal and retribution. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 44(7), 1291–1307. <https://doi.org/10.1007/s10802-016-0127-y>

The Moderating Role of Gender in the Relation Between Rejection Sensitivity and Depressive Symptoms in Early Adulthood

Maja BREKALO

Catholic University of Croatia, Zagreb, Croatia

Gordana KERESTEŠ

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Zagreb, Croatia

Previous studies showed that rejection sensitivity is a predictor of depressive symptoms. However, it is not clear whether gender is a moderator in this relation. This study aims to longitudinally examine the contribution of rejection sensitivity to depressive symptoms in university students and the moderating role of gender in that relation. A longitudinal research with a two-wave data collection five months apart included 277 students (53 male) aged between 18 and 29 years. The results showed that, controlling for the initial level of depressive symptoms, rejection sensitivity predicted the level of depressive symptoms after five months in female but not in male students. Females with higher rejection sensitivity showed higher increase in depressive symptoms in a five-month period than females with lower rejection sensitivity. The results for females are in line with the rejection sensitivity theory, while the results for males require further research.

Keywords: rejection sensitivity, depressive symptoms, gender differences, students, longitudinal research

Međunarodna licenca / International License:
Imenovanje-Nekomercijalno / Attribution-NonCommercial